

JADERNÝ

ZPRAVODAJ O TOM, CO MÁ ZŮSTAT SKRYTO

ODPAD

3/ Ředitel SÚRAO skončil ve vazbě

3/ Zákon, který nesplňuje očekávání obcí

6-7/ Ptali jsme se Hany Hajnové

**Vážené čtenářky,
vážení čtenáři,**

podle nových plánů Správy úložišť by ortel nad finální lokalitou pro hlubinné úložiště měl zaznít dříve – již v roce 2028. Bez všech potřebných geologických informací, které nepůjde tak rychle získat. Jen o několik let později by se na vybraném místě mělo začít hloubit podzemní dílo, tzv. laboratoř. Práce proto mají začít v novém roce. Bez roky slibovaného zákona, který měl posílit možnosti obcí hájit své oprávněné zájmy. O to cennější pro budoucnost je spolupráce obcí i spolků v Platformě proti hlubinnému úložišti.

Edvard Sequens, Calla

Spěch s výběrem úložiště na úkor obcí i budoucí bezpečnosti

Platforma proti hlubinnému úložišti zásadně nesouhlasí s plánem Správy úložišť radioaktivních odpadů (SÚRAO) podat na počátku roku 2023 nové žádosti o stanovení průzkumných území pro vyhledávání hlubinného úložiště vysoceradioaktivních odpadů, protože nebyl přijat slíbený zákon, který by posílil práva obcí. Odmítá také návrh na urychlení výběru finální a záložní lokality z dnešních čtyř již v roce 2028. Toho půjde dosáhnout jen zkrácením času plánovaných geologických prací na polovinu s významným dopadem na budoucí dlouhodobou bezpečnost konečného úložiště. Shodli se na tom starostové i zástupci spolků, kteří se sešli naposledy v prosinci na 12. shromáždění členů Platformy v Cejli na Vysočině, která spadá pod jednu z lokalit zvanou (Čertův) Hrádek. S tímto názorem také starostové seznámili ministra průmyslu Síkelu na jednání, které v Praze proběhlo 6. prosince.

SÚRAO návrhem na zkrácení výběru reaguje na podmínku urychlit zprovoznění hlubinného úložiště do roku 2050, pokud chce vláda označovat jadernou energetiku jako udržitelnou technologii v rámci taxonomie Evropské unie. Podle České geologické služby jsou geologické práce důležité pro výběr finální lokality pro úložiště naplánované na sedm let, ale nyní má k rozhodnutí dojít již na začátku roku 2028. Reálně tak hrozí, že definitivní lokalita bude vybrána na základě hodně neúplných geologických dat.

Přestože již na začátku roku 2023 hodlá SÚRAO požádat Ministerstvo životního prostředí o povolení průzkumných území pro vyhledávání úložiště na lokalitách Březový potok (v Pošumaví), Horka (na Třebíčsku), Hrádek (na Jihlavsku) a Janoch (u Temelína), doposud nebyl předložen návrh zákona, který by zajistil respektování zájmů obcí a jejich občanů, jak je požaduje atomový zákon i evropská směrnice o jaderných odpadech. Ministerstvo průmyslu před rokem připravilo návrh nového zákona, v němž navržená míra zapojení obcí a veřejnosti do procesu rozhodování o výběru lokality je nedostatečná. Nelze jej tedy vydávat za naplnění slibů daných obecním samosprávám a ani naplnění programového prohlášení dnešní vlády.

Petr Klásek, mluvčí Platformy proti hlubinnému úložišti řekl: „V Programovém prohlášení vlády

je uvedeno také: „Posílíme práva dotčených obcí při případném rozhodování o umístění hlubinného úložiště. Budeme vyhodnocovat i jiná řešení, než je konečné umístění hlubinného úložiště v ČR.“ Proto návrh a přijetí zákona, který by postavení obcí posílil a postavil na rovnoprávnou úroveň stále obce očekávají. A to s tím, že bez souhlasu dotčených obcí nebude na jejich správních územích úložiště umístěno.“

„Případně plánované průzkumné práce by měly mít jasně stanovená kritéria výběru vhodného místa pro úložiště. Stát také navrhuje budování dalších jaderných reaktorů, a tím i zvyšování množství vyhořelého jaderného paliva, bez jasné a obecně přijatelné představy o tom, jak problém radioaktivního odpadu vyřešit.“

**Tisková zpráva
Platformy proti hlubinnému úložišti**

Platforma proti hlubinnému úložišti sdružuje 52 členů (35 obcí a měst a 17 spolků) za účelem prosazení změny v přístupu státu k nakládání s vyhořelým jaderným palivem a dalšími radioaktivními odpady, který se nebude omezovat jen na hlubinné úložiště. Platforma dále prosazuje, aby rozhodnutí o výběru lokality pro případné ukládání bylo podmíněno předchozím souhlasem dotčených obcí. www.platformaprotiulozisti.cz

Na památku referend, která odmítla úložiště na Horce

foto: Simona Bernátová

ZÁKON, KTERÝ NESPLŇUJE OČEKÁVÁNÍ OBCÍ

Dlouhé roky je starostům slibován zákon, který měl zajistit respektování zájmů obcí a jejich občanů při výběru a povolování konečného hlubinného úložiště. Nyní, po ročním odležení v šuplících, přichází ministr průmyslu Síkela s návrhem svého předchůdce Havlíčka a ten očekávání obcí ani sliby, které dostaly, nenaplnuje.

Navržená míra zapojení obcí a veřejnosti do procesu rozhodování o výběru lokality pro úložiště je v něm nedostatečná a nemůže zajistit respektování zájmů obcí a jejich občanů. Skutečně efektivní může být jen tehdy, pokud obce či veřejnost mohou ovliv-

nit, zda v dané lokalitě vůbec bude proces pokračovat. To lze zajistit uložením povinnosti Správy úložišť vyžádat si před zahájením konkrétního řízení souhlas dotčených obcí. Předložený návrh navíc téměř zcela opomíjí zapojení veřejnosti a dělá z občanů obcí prakticky pouhé staty při povolovacích řízeních.

Že představitelé obcí nemají podle dnešních právních norem příliš možností, jak reálně obhajovat zájmy svých občanů při hledání místa pro úložiště, ukáže brzká budoucnost, protože budou znovu povolovány průzkumná území pro geologické práce.

Edvard Sequens

Jednání Platformy proti hlubinnému úložišti

foto: Edvard Sequens

Ředitel SÚRAO je ve vazbě

Ředitelem Správy úložišť radioaktivních odpadů (SÚRAO) byl v říjnu jmenován Lukáš Vondrovic poté, co jeho předchůdce Jan Prachař skončil po policejním obvinění z manipulace s veřejnými zakázkami týkající se geologických prací pro výběr úložiště ve vazbě. Lukáš Vondrovic je geolog, od roku 2028 pracoval na Správě jako vedoucí projektu přípravy hlubinného úložiště. Také se dle SÚRAO významnou měrou podílel na založení a provozování podzemního výzkumného pracoviště Bukov. Platforma proti hlubinnému úložišti se jej rozhodla požádat o schůzku. Na ní bychom rádi vyjasnili vzájemné postoje k plánovaným geologickým pracím, ale také k uvažovanému urychlení harmonogramu přípravy

úložiště v době energetické krize a k budoucí roli samospráv i občanů dotčených obcí při rozhodování.

Zmíněná kriminální kauza přispěla k dalšímu poklesu již tak nízké důvěry starostů i obyvatel obcí z lokalit ohrožených konečným hlubinným úložištěm vysoce radioaktivních odpadů v odborně nestranný postup úřadu. Chceme proto zjistit, jakými kroky hodlá jeho nové vedení situaci změnit. Od ředitele Vondrovice také očekáváme podporu při prosazování slíbeného zákona, který má posílit práva obcí při hledání a povolování úložiště. Žel až doposud si nový ředitel na schůzku se zástupci Platformy čas nenašel.

Z tiskové zprávy Platformy proti hlubinnému úložišti

Lokality propojil společný Den proti úložišti

foto: archiv Petra Kláska

Po přestávce vynucené pandemií koronaviru připravily obce a spolky z lokalit vybraných pro hledání hlubinného úložiště ve spolupráci s Platformou proti hlubinnému úložišti v sobotu 9. dubna 2022 již 6. ročník Dne proti úložišti, na kterém připomněly své oprávněné zájmy na společném Dnu proti úložišti.

Stovky lidí se zúčastnily cyklistické a běžecké štafety na Březovém potoce, další se sešli na shromáždění v Horažďovicích, nebo v obcích, kde petici proti úložišti podepsalo cca tisíc lidí. Na lokalitě (Čertův) Hrádek se uskutečnil zábavný happening v Dolní Cerekvi. Celý program byl pojat v humorné nadsázce, například urychlení procesu keřím v narážce na přistavené mobilní wc s nápisem „Prý to někde být musí“.

Na Horce se konalo shromáždění v zámeckém parku v Budišově s informačním stánkem, hudbou a opékáním špekáčků. Také na sázení lip v krajině došlo. A v lokalitě Čihadlo pojal akci jako vycházku na Deštenskou horu se zastavením u již dříve vysazeného stromu připomínající nesouhlas místních se záměry zakopat tu jaderný odpad.

Edvard Sequens

MEMORANDUM KRAJE A OBCÍ NA VYSOČINĚ

Kraj Vysočina a obce na Vysočině, v jejichž katastru jsou vytipována možná hlubinná úložiště radioaktivního odpadu, připravili memorandum, které řeší mimo jiné společný postup při jednání o úložišti. Memorandum o spolupráci projednala a schválila Rada Kraje Vysočina. Podle náměstkyně hejtmana Hany Hajnové by měly být obce a kraj jednotné při přípravě zákona o zvláštních řízeních souvisejících s úložištěm i při aktualizaci koncepce nakládání s radioaktivními

odpady. „Budeme se společně domlouvat, abychom do koncepce dostali jisté rozvolnění ve smyslu toho, že nemusí být jediným způsobem, jak naložit s radioaktivním odpadem, jeho nevratné uložení pod zem,“ řekla Hajnová. K memorandu se vedle kraje připojí 18 obcí. Podpis obcí, kde situaci zkomplikovaly komunální volby, je očekáván v lednu 2023.

Tisková zpráva Kraje Vysočina s doplněním Edvarda Sequense

Ptali jsme se

Angažují se, protože dopady úložiště by ovlivnily celý region

Paní Hajnová, jak vnímáte možnost, že by na Vysočině mohlo vzniknout hlubinné úložiště vysoceradioaktivních odpadů? Dokážete si představit, že by tu jednou skutečně mohl jaderný odpad skončit tzv. „na věčnost“?

Ta představa „věčnosti“ mi v souvislosti s vysoce radioaktivním odpadem vůbec příjemná není, a to nejen na Vysočině, proto jsem se také o tuto problematiku začala před několika lety intenzivně zajímat. Ráda bych dosáhla toho, aby český stát svůj postoj ke způsobu ukládání radioaktivních odpadů přehodnotil a začal více času i prostředků investovat do vývoje nových technologií a přestal se slepě spoléhat jen na variantu nevratného uložení pod zem. I při pohledu do jiných evropských států, které se otázkou hlubinného úložiště zabývají, zjistíte, že jsou si všichni velmi dobře vědomi toho, že v současnosti umíme například potenciál jaderného paliva pro elektrárny využít z pouhopouhých 5 %. To znamená, že zbylých 95 % je dnes odpad, ale v budoucnu to může být znovu surovina. A to by měl mít na paměti každý, kdo dnes činí ve vztahu k nakládání s radioaktivními odpady jakékoliv rozhodnutí.

Proč myslíte, že existuje tak silný konflikt mezi samosprávami dotčených obcí a zodpovědnými státními úřady, tedy zejména Správou úložišť radioaktivních odpadů a Ministerstvem průmyslu a obchodu?

Myslím, že je to dáno historicky nedobрым přístupem ze strany státních orgánů k obcím, špatně vedenou komunikací a hlavně nedostatkem prostoru pro skutečný dialog. Na rozdíl od některých starostek a starostů tady u nás na Vysočině nejsem sou-

Hany Hajnové

Hana Hajnová je od roku 2020 první náměstkyní hejtmana Kraje Vysočina se zodpovědností za regionální rozvoj a územní plánování. Do krajského zastupitelstva byla zvolena za Piráty. Předtím pracovala jako projektová manažerka, s čímž začala již během studia na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity. Žije v Telči, kde je i městskou zastupitelkou. Je nadšenou hráčkou kroketu, knihomolkou a organizátorkou akcí všeho druhu. Aktivně podporuje starostky a starosty obcí z Vysočiny, kteří se potýkají s problematikou hledání hlubinného úložiště vysoceradioaktivních odpadů.

částí toho procesu celých patnáct či dvacet let, Ale i za tu dobu, co se problematice věnuji, vnímám přístup ze strany státu jako nevyhovující. Osobně mi v celém procesu chybí jasně definované role a zodpovědnosti. Zástupci SÚRAO se velmi často zaklínají tvrzením, že jejich role je pouze servisní, technická, že plní zadání a o ničem jim nepřisluší rozhodovat. Ale když se zeptáte, kdo má tedy tu pravomoc rozhodovat, kdo určuje cíl a podobu procesu, tak se k odpovědnosti nehlásí nikdo konkrétní. Za mě by to mělo být jasně ministerstvo průmyslu, ideálně sám ministr. Ale protože nejde o populární téma, na kterém by se daly sbírat politické body, tak se k němu dlouhodobě nikdo nehlásí a všichni si jej mezi sebou přehazují jako horký brambor. Což ve svém důsledku vede k těžkopád-

nosti celého procesu, který nepůsobí důvěryhodně. Navíc i styl komunikace ze strany SÚRAO směrem k obcím je veden spíše z pozice síly než snahy o hledání společné cesty.

Rada kraje Vysočina se jasně postavila na stranu dotčených obcí v jejich sporu se státními institucemi a v květnu schválila Memorandum o společném postupu samospráv. Jak situace aktuálně vypadá?

Sportovní terminologií řečeno je aktuálně míč na straně dotčených obcí. Rada Kraje Vysočina schválila Memorandum o společném postupu 18. května letošního roku a ihned poté jej úřad poslal jménem pana hejtmána na vedení všech 17 obcí, kterých se to na Vysočině dotýká. Obce teď Memorandum projednávají ve svých orgánech (zastupitelstvech), až bude u všech schváleno, proběhne samotný podpis. Předpokládám, že obcím navrhne společný podpis u nás na úřadě.

Je v postoji k problematice úložiště na území Kraje Vysočina krajská samospráva jednotná?

Ano, je. Výše zmíněné Memorandum bylo schváleno všemi devíti hlasy krajské rady. A já za to svým kolegům v krajské radě děkuji. Není to lehké téma, o kterém by každý rád diskutoval, ale případné dopady realizace hlubinného úložiště mají tak velký socioekonomický rozměr, že by ovlivnily nejen dotčené obce, ale celý region.

Není tajemstvím, že trochu jiné zájmy mají obce zpod Čerínku (lokality Hrádek) a od Budišova (lokality Horka) a jiné od Dukovan, kde již stojí dva sklady s vyhořelým jaderným palivem a další se bude pravděpodobně stavět. Jak se daří tyto zájmy skloubit?

Já bych naopak řekla, že zájem mají paradoxně stejný a tím je požadavek na stát, aby ve vztahu k obcím, kterých se ukládání radioaktivních odpadů týká, postupoval vždy transparentně a rovným přístupem. On se totiž stát příliš nebaví ani s obcemi, které na svém katastru mají povrchový mezisklad použitého jaderného paliva. Takže když jsem zkusila někdy před rokem a půl už z pozice krajské radní svolat zástupce obcí, kterých se týká potenciální hlubinné

i povrchové nakládání s radioaktivním odpadem, byli sami docela překvapení, že jejich zájmy úplně protichůdné nejsou.

Jsou podle vás jiné reálné možnosti, co dělat s vyhořelým jaderným palivem a jaké kroky by pro ně česká vláda měla udělat?

Nejsem jaderný fyzik, abych dokázala zhodnotit reálnost aktuálně vyvíjených technologií, ale očekávala bych, že stát se při tvorbě koncepce nakládání s radioaktivními odpady bude s odborníky radit a jednotlivá rozhodnutí s nimi konzultovat. Podle mě je jednou z cest přepracování použitého paliva. Po celém světě se do programů výzkumu a vývoje přepracování investují miliardy veřejných prostředků, většina z nich směřuje k přepracování na suroviny, které poslouží jako palivo pro pokročilé jaderné reaktory a vyseparují se další komerčně cenné materiály pro průmyslové nebo lékařské použití. V České republice jsem žádnou významnější finanční intervenci státu v této oblasti bohužel nezaznamenala.

Pokud bude pokračovat hledání místa pro hlubinné úložiště i nadále, co by se podle vás

mělo změnit, aby se neprohluboval existující konflikt mezi státními Správou úložišť a Ministerstvem průmyslu na jedné straně a starosty obcí na druhé?

Změnit by se měl celkový přístup a komunikace. Na stole leží celá řada nezodpovězených otázek nejen ze strany obcí, na které státní orgány dodnes uspokojivě nereagovaly. A to jen prohlubuje jejich přetrvávající nedůvěru, což chápu. Zároveň je třeba si přiznat, že důvěru si zpět nezískáte přes noc lusknutím prstů a pro její obnovení budou muset státní orgány vyvinout nemalé úsilí.

Správa úložišť nabídla starostům z obou lokalit (Hrádek a Horka), že s nimi založí tzv. lokální pracovní skupiny a bude se s nimi scházet a vyměňovat si informace. Je toto správná cesta?

Správná cesta by to byla, kdyby pracovní skupiny byly navrženy s respektem k zájmům obou stran. A vytvářely prostor, kde by měly obě strany stejné nebo chcete-li partnerské postavení. To bohužel není případ lokálních pracovních skupin. Ani Kraj Vysočina neprojevil zájem se v nich účastnit, protože byly navrženy tak, že celé jejich fungování a jakékoliv rozhodování by drželo v rukou jen a pouze SÚRAO s minimem prostoru pro ostatní účastníky. Celkově to na mě působí tak, že SÚRAO dostalo zadání splnit si úkoly vyplývající z Politiky územního rozvoje ČR a hledalo nejsnazší cestu, jak si udělat fajfku s minimem úsilí.

Co byste ze své pozice chtěla vzkázat obyvatelům obcí z vybraných lokalit?

Ať vytrvají ve svém úsilí, ať se nepřestávají ptát a zajímat, co se v jejich okolí chystá.

**rozhovor vedl Edvard Sequens
foto: archiv Hany Hajnové**

Hledání německého úložiště potrvá déle, než se plánovalo

Do roku 2031 nebude v Německu určena lokalita pro konečné úložiště vysoce radioaktivního jaderného odpadu. Vyplývá to z dokumentu Spolkové společnosti pro trvalé ukládání odpadů (BGE), která je pověřena hledáním vhodné lokality. Jak uvedlo německé ministerstvo životního prostředí, postup „nemůže být dokončen do roku 2031 s ohledem na vysoké požadavky na výběr lokality s nejlepším možným zabezpečením“. „Zásadě nejvyšší možné bezpečnosti úložišťového místa se musí podřídit i časový harmonogram,“ odůvodnil oznámené zpoždění harmonogramu mluvčí spolkového ministerstva životního prostředí.

Do roku 2031 přitom Německo chtělo definitivně zvolit místo pro uložení svého vysoce radioaktivního odpadu. V roce 2050 by mělo být německé úložiště uvedeno do provozu.

„Cílem celého procesu hledání je najít lokalitu pro úložiště, které nabízí nejlepší bezpečnost po dobu jednoho milionu let,“ potvrdil mluvčí další požadavek zákona. „To je však dost vysoký požadavek a náročný úkol.“ Mluvčí poukázal také na to, že rok 2031 byl přejat jako cílový termín z výsledků práce Komise pro jaderné úložiště. Již v té době však bylo jasné, že skutečné časové požadavky celého výběrového procesu je obtížné odhadnout. Ministerstvo životního prostředí oznámilo, že na základě výše zmíněného dokumentu bude jednat s BGE a Spolkovým úřadem pro bezpečnost nakládání s jaderným odpadem, který zodpovídá za dohled nad výběrem lokality. To následně povede k vyvození závěrů.

**Z Tageschau přeložila
Gabriela Reitinger**

Transport vyhořelého paliva do skladu v německém Gorlebenu

foto: archiv Cally

www.nechcemeuloziste.cz

Informace o vyhledávání úložiště v jednotlivých lokalitách,
odborné studie i názory starostů a veřejnosti.